

Ящук Т. А.

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини (Україна)

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ФІНАНСУВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У нових соціально-економічних умовах, притаманних ринковій економіці, зростає роль освіти і науки як чинників, які безпосередньо впливають на процеси підвищення ефективності та забезпечення конкурентоспроможності виробництва. Разом з тим, економічна криза в країні, інфляційні процеси, недостатність бюджетного фінансування не могли не позначитися на стані функціонування вищої освіти.

Ці складні реалії обумовлюють необхідність проведення подальших досліджень проблем фінансового забезпечення вищої освіти, розробки практичних пропозицій щодо пошуку оптимального механізму бюджетного фінансування, забезпечення додаткових позабюджетних джерел фінансування та шляхів підвищення ефективності використання фінансових ресурсів університетів.

У зв'язку з цим, актуальним є вивчення з метою подальшого застосування зарубіжного досвіду фінансування системи вищої освіти. У найзагальнішому вигляді, в західних країнах існує три моделі державного фінансування вищої освіти [1]:

1. Фінансування за видатками (Канада, Велика Британія, Франція, Японія, Швеція, Норвегія, Китай, Нігерія) передбачає, що бюджетні кошти надходять прямо до ВНЗ, а їх використання чітко контролюється державою. Ступінь автономії, а отже, і відповідальності ВНЗ за надання якісних освітніх послуг низький.

2. Фінансування за результатами (Данія, Фінляндія, Ізраїль, Нідерланди, США та інші країни) означає, що виділення державних коштів залежить від результатів навчальної та науково-дослідної діяльності ВНЗ – безпосередніх (якості та обсягу наданих освітніх послуг) і кінцевих (соціально-економічного ефекту від здобуття освіти: кар'єрного зростання випускників ВНЗ, їхніх

доходів, задоволеності роботодавців якістю підготовки випускників тощо). ВНЗ має більше повноважень у фінансовому та адміністративному управлінні, але галузеве міністерство здійснює постійний моніторинг якості освіти.

3. Договірне фінансування освіти (Бразилія, Аргентина, Індія, Греція, Італія) має за основу результати переговорів представників ВНЗ та освітнього міністерства або фінансових установ. Формування бюджету ВНЗ може відбуватися: а) шляхом збільшення коштів порівняно з попереднім періодом відповідно до планів розвитку освітнього закладу; б) з використанням угод «ad 3 hoc», зважаючи на політичну вагу в суспільстві представників даного навчального закладу; в) методом встановлення урядом для кожного конкретного ВНЗ фіксованого проценту від національного доходу. Договірне фінансування вищої освіти фахівці не вважають ефективним через високу економічну невизначеність та залежність від зовнішніх впливів.

Протягом останніх десятиліть почався перехід до формування бюджетів західних університетів на основі якісних показників: кількості студентів і числа ставок науково-педагогічних працівників, кількості та якості наукових розробок, додаткових фінансових надходжень на науково-технічні дослідження з недержавних джерел.

Фінансування зарубіжних вищих навчальних закладів поділяється на базове (в залежності від чисельності студентів та викладачів) і додаткове, спрямоване на підвищення рівня викладання, а також на розвиток наукових досліджень, реалізацію інноваційних проектів, забезпечення міжнародної співпраці.

В умовах поєднання державного і ринкового підходів стало очевидно, що недостатність бюджетних коштів викликає об'єктивну необхідність підвищення ефективності використання державними вузами виділених громадських фінансових ресурсів, з одного боку, і більш активного залучення ними коштів з позабюджетних джерел – з іншого. Так, останнім часом у світовій практиці спостерігається зростання фінансування вищої освіти приватним сектором, що пов'язано із недостатністю його фінансування державою в окремих країнах.

Так, за даними Організації економічного співробітництва та розвитку, приватні кошти складають більше половини витрат на освіту у США, Японії, Австралії та Ізраїлі, а в Чилі і Південній Кореї складає аж 75 %, що призводить до високого рівня плати за навчання студентів. У Європі рівень даного показника є значно меншим, наприклад, у Великобританії частка приватного фінансування складає 4 %, у Франції – 6 %, у Німеччині – 1 % [2, с. 25].

Розширення джерел фінансування проявляється також у залученні до сфери вищої освіти різних небюджетних ресурсів. Основними напрямками такого фінансового забезпечення є надання навчальними закладами платних послуг, меценатство, спонсорська підтримка, а також кредитування як вищих навчальних закладів, так і студентів, які користуються послугами вузів. Щодо кредитування сфери вищої освіти, то досвід зарубіжних країн переконує, що принцип кредитування населення з метою отримання вищої освіти успішно реалізується, наприклад у Франції, де ця система набула помітного розвитку. У Великобританії та Швеції освітянські кредити теж мають попит у населення [3].

Отже, необхідність подальшого розвитку якісної вищої освіти для забезпечення економічного зростання країни обумовлює потребу розробки стратегії інвестування та ефективної економічної політики у сфері освіти з метою отримання максимальної віддачі від вкладених коштів.

Список використаних джерел:

1. Шевченко Л. С. Фінансування вищої освіти: диверсифікація джерел [Електронний ресурс] / Л. С. Шевченко // Теорія і практика правознавства. – 2013. – Вип. 2. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tipp_2013_2_44.

2. Стоян В. Вплив державних видатків на розвиток освітньої сфери: вітчизняні реалії та світовий досвід [Текст] / В. Стоян, Х. Худа // Світ фінансів. – 2012. – Вип. 3. – С. 19 – 30.

3. Дегтяр А. О. Адаптація зарубіжного досвіду державного фінансування вищої освіти [Електронний ресурс] / А. О. Дегтяр, Я. В. Календжян // Теорія та практика державного управління. – 2010. – Вип. 4. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Trpdu_2010_4_3.